

Lainopillinen osasto

5.2.1986

Työeläkelaitoksille

ERÄIDEN TYÖSUHTEESSA OLEVIEN TAITEILIJOIDEN JA TOIMITTAJIEN ELÄKELAIN
SOVELTAMISOHJEET

Eräiden taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki (TaEL) tuli voimaan 1.1.1986. Se koskee laissa luetelluissa ammattiryhmissä alle vuoden pituiseksi tarkoitettussa työsuhteessa työskenteleviä työntekijöitä, joiden työssä luovan tai taiteellisen työn osuus on ratkaiseva.

Laki ei koske itsenäisinä yrittäjinä työskenteleviä eikä myöskään niitä työntekijöitä, jotka kuuluvat merimieseläkelain piiriin. Lakia sovelletaan myös julkisella sektorilla työsuhteessa tapahtuvaan työhön. Virkasuhteessa olevia työntekijöitä se ei koske.

Tässä yleiskirjeessä annetaan ohjeet TaEL:n soveltamispiiristä. Eläkkeen määräytymiseen ja laskemiseen liittyvistä seikoista annetaan erillinen yleiskirje.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITTEITÄ

ERÄIDEN TYÖSUHTEESSA OLEVIENTAITEILIJOIDEN JA TOIMITTAJIEN ELÄKELAKI
(TaEL)

	Sivu	
1.	SOVELTAMISALA	1
1.1.	Yleiset edellytykset	1
1.1.1	Luova taiteellinen ja esityksellinen työ	2
1.1.2	Työsuhteen jakamattomuus	3
1.1.3	TaEL:ssa ei ikärajaa	3
1.1.4	Työ julkisella sektorilla	3
1.2.	TaEL:n soveltamispiirin ulkopuolelle jäävät ryhmät	3
1.2.1	Työskentely laivassa	4
1.2.2	Opetustyö	4
1.3.	Työsuhteen kesto	5
1.4.	Ulkomaalaisten vakuuttaminen	5
1.4.1	Ei sosiaaliturvasopimusta	6
1.4.2	Voimassa sosiaaliturvasopimus	6
1.4.3	Työsuhte vai yrittäjätöiminta	6
2.	TaEL:N SOVELTAMINEN ERI AMMATTIRYHMIIN	7
2.1.	Muusikot	7
2.1.1	Muusikon määrittely	7
2.1.2	Esiintymispaikalla ei merkitystä	7
2.1.3	Sävellys-, sovitus- ja nuottienkirjoitustyö ..	7
2.1.4	Avustavat työntekijät	8
2.1.5	Vakuuttaminen	8
2.2.	Näyttelijä, tanssija tai muu esiintyvä taitei- lija taikka ohjaaja, dramaturgi, koreografi, pukusuunnittelija tai lavastaja	9
2.2.1	Esiintyvän taiteilijan määrittely	9
2.2.2	Avustavat työntekijät	10
2.2.3	Kesä- ym. kausiluonteiset tapahtumat ja esitykset	10
2.2.4	Vakuuttaminen eräissä tapauksissa	10
2.3.	Sanoma- tai aikakauslehden toimittaja tai toimituksellinen avustaja taikka muun paino- menetelmällä aikaansaadun teoksen valmistaja .	10
2.3.1	Sanoma- ja aikakauslehtien toimittajan määrittely	11
2.3.2	Vakuuttaminen	11
2.4.	Radio- tai televisio-ohjelman toimittaja tai kuuluttaja taikka taiteellinen avustaja	12
2.4.1	Radio- ja televisiotöimittajan määrittely	12
2.4.2	Vakuuttaminen	12
2.5.	Kielenkääntäjä, tulkki ja opas	13
2.5.1	Kielenkääntäjän, tulkin ja oppaan määrittely .	13
2.5.2	Vakuuttaminen	13

2.6.	Valokuvan tai elokuvan valmistukseen osallis- tuva kuvaaja, leikkaaja tai taiteellinen avustaja	14
2.6.1	Kuvaajan määritys	14
2.6.2	Vakuuttaminen	15
2.6.3	Tekninen henkilöstö	15
3.	TaEL:N VOIMAANTULO	15
4.	TaEL:N TOIMEENPANO	16
4.1.	TaEL-maksun maksaminen	16
4.2.	TaEL-maksun perusteena oleva palkka	16

ERÄIDEN TYÖSUHTEESSA OLEVIEN TAITEILIJOIDEN JA TOIMITTAJIEN ELÄKELAKI (TaEL)

1. SOVELTAMISALA

Tammikuun 1 päivänä 1986 voimaan tullut eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki (TaEL) koskee vain työsuhteessa olevia henkilöitä, jotka työskentelevät jossain mainitussa laissa luetelluista tehtävistä. Tämä erityislaki koskee vain alle vuoden pituisiksi tarkoitettuja työsuhteita, joissa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on ratkaiseva. Eläketurvan piiriin tuleva uusi ryhmä muodostuu henkilöistä, jotka aikaisemmin ovat kokonaan tai osittain jääneet työeläkelakien ulkopuolelle.

TaEL ei muuta yrittäjyyden ja työsuhteen välistä rajanvetoa, vaan yrittäjäasemassa olevan on edelleen vakuutettava itsensä yrittäjien eläkelain (YEL) mukaisesti. Työntekijäin eläkelakia (TEL), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakia (LEL), kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakia (KVTEL), valtion eläkelakia (VEL) ja muita julkisen sektorin eläkelakeja sovelletaan entiseen tapaan, kuitenkin sillä poikkeuksella, että alle vuoden pituisiksi tarkoitettut TaEL:ssä erikseen lueteltuihin ammattiryhmiin kuuluvat työsuhteet on vakuutettava tämän erityislain mukaisesti. TaEL ei koske virkasuhteessa tehtyä työtä.

1.1. Yleiset edellytykset

TaEL:n 1 §:ssä on lueteltu lain piiriin kuuluvat ammattiryhmät. Luettelo on tyhjentävä. Ryhmiin 1-6 kuulumattomassa ammatissa toimiva henkilö ei siten voi kuulua TaEL:n piiriin. Toisaalta joudutaan tarkentamaan, mitä ammattinimikkeitä kuhunkin ammattiryhmään kuuluu. Laissa luetellut ammattiryhmät ovat:

- 1) muusikko
- 2) näyttelijä, tanssija tai muu esiintyvä taiteilija taikka ohjaaja, dramaturgi, koreografi, pukusuunnittelija tai lavastaja
- 3) sanoma- tai aikakauslehden toimittaja tai toimituksellinen avustaja taikka muun painomenetelmällä aikaansaadun teoksen valmistaja
- 4) radio- tai televisio-ohjelman toimittaja tai kuuluttaja taikka taiteellinen avustaja
- 5) kielenkääntäjä, tulkki tai opas
- 6) valokuvan tai elokuvan valmistukseen osallistuva kuvaaja, leikkaaja tai taiteellinen avustaja.

Tämä luettelo ei merkitse sitä, että kyseisissä ammateissa työskenteleviin henkilöihin sovellettaisiin ilman muuta TaEL:a. Laki koskee vain työsuhteessa olevia ja tämän lisäksi edellytetään, että työsuhde on tarkoitettu kestäväksi alle vuoden. Toistaiseksi tai yli vuodeksi tehtyihin työsopimuksiin perustuvissa työsuhteissa oleviin työntekijöihin sovelletaan edelleen TEL:a ja muita työeläkelakeja, myös julkisen sektorin eläkelakeja.

Sovellettaessa TaEL:ia eri ammattiryhmiin, on lähdettävä siitä, että lakia sovelletaan ammattinimikkeen mukaiseen työhön riippumatta työ- tai toimialasta. Ratkaisevaa on kuitenkin aina se, millaista työtä työntekijä tosiasiallisesti tekee. Ellei ammattinimike vastaa työntekijän työtä, ei TaEL:n soveltaminen pelkän ammattinimikkeen perusteella voi tulla kysymykseen.

Muusikkoja koskevan kohdan perusteella lain piiriin eivät tule musiikin tekemiseen osallistuvat henkilöt ellei heitä voida pitää nimenomaan muusikkoina. Merkitystä ei sen sijaan ole sillä, missä muusikko työskentelee. Kohdassa kaksi on teatteriesitystä silmällä pitäen lueteltu joukko ammatteja. Näiden henkilöiden TaEL:n piiriin kuuluminen ei kuitenkaan ole sidottu pelkästään teatteriin, vaan heihin sovelletaan TaEL:a muunkinlaisten esitysten yhteydessä.

Kuitenkin edellä esitetystä periaatteesta poiketen kohdissa kolme ja neljä mainittujen työntekijöiden osalta, mukaan lukematta muulla painomenetelmällä aikaan saadun teoksen valmistajaa, laki on kirjoitettu siten, että sen soveltaminen näiden ammattiryhmien kohdalla rajautuu koskemaan vain sanoma-, aikakauslehti- ja radio- tai televisioalaa.

Luettelon kohdassa kolme mainitaan toimituksellinen avustaja ja kohdissa neljä sekä kuusi taiteellinen avustaja. Tämä merkitsee sitä, että vain kyseisten alojen avustajat voivat kuulua TaEL:n piiriin.

1.1.1 Luova taiteellinen ja esityksellinen työ

Lain soveltamisen edellytyksenä on lisäksi, että työsuhteessa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on ratkaiseva. Laki ei siten koske työntekijää, jonka työssä ei voida todeta mainittuja erityispiirteitä. Eri ammattiryhmien kohdalla tämä edellytys täyttyy eri tavoin.

Lain soveltamisessa on lähdettävä siitä, että työntekijän, joka tekee TaEL:n 1 §:ssä mainitun ammatin

mukaista työtä (esim. muusikko, toimittaja, kielenkääntäjä tai opas), on katsottava täyttävän työlle asetetun taiteellisuuden ja esityksellisyyden vaatimuksen.

Työ saattaa läheisesti liittyä laissa luetellussa ammattiryhmässä tarkoitettujen henkilöiden työhön, mutta voi taiteellisuutta ja esityksellisyyttä koskevan vaatimuksen puuttuessa jäädä lain ulkopuolelle. Tämä koskee mm. teknisiä avustajia.

Ammattiryhmään kuulumaton työntekijä ei tule TaEL:n piiriin, vaikka hänen työssään taiteellisen tai esityksellisen työn osuus olisikin merkittävä.

1.1.2 Työsuhteen jakamattomuus

Työsopimus saattaa edellyttää useiden erilaisten tehtävien suorittamista, joista osa kuuluu TaEL:ssa mainittujen työntekijöiden työnkuvaan ja osa jää ulkopuolelle. Periaatteena on pidettävä, ettei työsuhdetta eläketurvaa silmällä pitäen jaeta niin, että vain osa työstä kuuluisi TaEL:n piiriin. Ratkaisevana on pidettävä, millaista työtä työsopimus pääasiassa edellyttää. Jos työntekijä sopimuksen mukaisesti enimmäkseen suorittaa TaEL:n piiriin kuuluvaa työtä, on työsuhde myös muun työn osalta vakuutettava TaEL:n mukaisesti. Vastaavasti koko työ kuuluu esimerkiksi TEL:n, VEL:n tai KVTEL:n piiriin, ellei työ pääosin ole TaEL:ssa tarkoitettua työtä.

1.1.3 TaEL:ssa ei ikärajaa

TaEL:ssa ei ole ikärajoja. Vakuutusmaksut on suoritettava myös vanhuuseläkeiän täyttäneistä. Sama koskee myös alaikäisiä edellyttäen, että kysymyksessä on työsuhde.

1.1.4 Työ julkisella sektorilla

TaEL koskee yksityisen työnantajan palveluksessa olevien lisäksi julkisen sektorin työntekijöitä, mutta ei virkasuhteessa olevia.

1.2. TaEL:n soveltamispiirin ulkopuolelle jäävät ryhmät

TaEL:n 1 §:n 2 momentissa on säädetty, ettei laki koske merimieseläkelain (MEL) alaista työsuhdetta eikä YEL:n piiriin kuuluvaa toimintaa. Laki ei muuta työsuhteen ja yrittäjyyden välistä rajanvetoa, vaan työsuhteen olemassaolo ratkaistaan työoikeudellisten normien perusteella.

1.2.1 Työskentely laivassa

MEL koskee henkilöä, joka tekee työntekijänä merimieslaissa tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteessä käytettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa. Lain soveltaminen ei riipu työntekijän kansalaisuudesta eikä siitä, onko työnantajana laivanvarustaja tai joku muu. Asiaan ei myöskään vaikuta, koskeeko työsuhde "merimiestointa" sanan suppeassa merkityksessä tai muuta aluksessa tehtyä merimieslain alaista työtä. Näin ollen matkustajalainvoimassa ja autolautoissa esiintyvien taiteilijoiden eläketurva on järjestettävä MEL:n mukaisesti Merimieseläkekassassa. Poikkeuksen tekevät kuitenkin tilapäiset esiintymiset. Työntekijän ei ole katsottu olevan MEL:n tarkoittamassa työsuhhteessa silloin kun esiintyminen tapahtuu tilapäisesti yhden edestakaisen matkan aikana. Useamman päivän pituisten risteilyjen ajan kestävä työsuhde kuuluu MEL:n piiriin. MEL:n ulkopuolelle jäävät työsuhhteet on edellytysten täyttyessä vakuutettava TaEL:n mukaisesti.

Esiintyvä taiteilija saattaa laivassa esiintyessään olla työsuhhteessa ohjelmatoimistoon. Tällaisten työntekijöiden osalta eläkejärjestely hoidetaan TEL:n tai TaEL:n mukaisesti myös laivassa tehdyn työn osalta, mikäli laivassa tapahtuvaa työtä ei ole pidettävä pääasiallisena työnä, jolloin eläketurva on järjestettävä MEL:n mukaisesti. (katso kohta 1.4. Ulkomaalaisten vakuuttaminen.)

Työskentely kotimaanliikenteen aluksessa kuuluu LEL:n piiriin, ellei kysymys ole toimihenkilöistä. Kuitenkin esiintyvän taiteilijan työ kotimaanliikenteen aluksessa kuuluu TaEL:n piiriin, ellei sitä tehdä yli vuoden kestäväksi tarkoitettussa työsuhhteessa. Kotimaanliikenteeksi on katsottava myös Saimaan kanavan kautta tapahtuva kahden kotimaisen sataman välinen liikenne. Sen sijaan esimerkiksi työskentely risteilyllä Saimaalta Viipuriin kuuluu MEL:n piiriin.

1.2.2 Opetustyö

Opetustyö jää TaEL:n soveltamisen ulkopuolelle. Opetustyöhön verrattavana pidetään myös esimerkiksi näyttelmä- tai muun harrastuskerhon vetäjän työtä, ellei kysymyksessä ole varsinainen ohjaajan työ, jonka päämääränä on esimerkiksi julkisesti esitettävän teatteriesityksen luominen. Esimerkiksi musiikin opettajana työskentelevä henkilö ei kuulu TaEL:n piiriin opetustyön osalta, vaikka hän muussa työsuhhteessa toimisi mainitussa laissa tarkoitettuna muusikkona. Tilanne, jossa työntekijä tekee opetustyötä ja TaEL-työtä sa-

massa työsuhteessa, on ratkaistava kohdassa 1.1.2 esitetyn periaatteen mukaisesti.

1.3. Työsuhteen kesto

Työsopimuslain 2 §:n mukaan työsopimus voidaan tehdä määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi. Sopimusta on pidettävä määräajaksi tehtynä myös silloin kun on sovittu määrätystä työstä tai työsuhteen kesto muutoin käy ilmi sopimuksen tarkoituksesta. Ellei työsuhteen kestoajasta ole sovittu tai ellei määräaikaisuus muuten käy ilmi, työsuhde on katsottava tehdyksi toistaiseksi. Jos työsuhdetta solmittaessa on todettavissa, että työ tulee kestämään vain määrätyn ajan, ei työsopimusta pidetä toistaiseksi tehtynä. Näin ollen TaEL:ssa tarkoitetuissa ammattiryhmissä ei synny tilanteita, joissa työsuhde jäisi eläkelakeihin sisältyvien odotusaikojen vuoksi kokonaan eläketurvan ulkopuolelle, vaan työ kuuluu aina jonkin työeläkelain piiriin.

Yli vuoden tai toistaiseksi kestäväksi tarkoitettu työsuhde on vakuutettava TEL:n mukaisesti. Jos todellinen kesto kuitenkin jää alle vuoden pituiseksi, ei työsuhdetta siirretä TaEL:n piiriin.

TaEL:n mukaisesti vakuutettu työsuhde saattaa kestää yli vuoden ajan. Tässä tapauksessa sovelletaan edelleen TaEL:a ellei uusi työsopimus tai työsuhteen tosiasiallinen jatkuminen toistaiseksi edellytä TEL:n mukaista vakuuttamista. Takautuvan ajan osalta ei uudella työsopimuksellakaan voida muuttaa työsuhdetta lain piiristä toiseen.

Työnteosta sovittaessa olisi selvitettävä, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai itsenäisenä yrittäjänä. Huomiota olisi myös kiinnitettävä siihen, miten pitkäksi työsuhteen kestoaika on tarkoitettu. Sopimuksia tehtäessä olisi pidettävä huoli siitä, että sovittu järjestely ja tosiasiallinen toiminta olisivat samansisältöisiä.

1.4. Ulkomaalaisten vakuuttaminen

Suomessa työsuhteessa TaEL:n soveltamispiiriin kuuluvassa työssä työskentelevä ulkomaalainen on vakuutettava eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta TaEL:n mukaan. Myös työ Suomen lipun alla kulkevalla aluksella katsotaan tehdyksi Suomessa. Tämä työ kuuluu ensisijassa MEL:n piiriin.

Ulkomaalaiset ovat vakuuttamisen osalta samassa asemassa kuin suomalaiset, ellei sosiaaliturvasopimuksista muuta johdu.

1.4.1 Ei sosiaaliturvasopimusta

Silloin kun ulkomaalainen on kotoisin maasta, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta, hänet on periaatteessa vakuutettava Suomen eläkelakien mukaisesti.

1.4.2 Voimassa sosiaaliturvasopimus

Jos työntekijä tulee maasta, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus ja työntekijä on katsottava sopimuksen tarkoitettavaksi lähetetyksi työntekijäksi, hän kuuluu myös Suomessa tehdyn työn osalta lähettäneen maan eläketurvan piiriin eikä häntä ole vakuutettava Suomen eläkelakien mukaisesti. Työntekijän on esitettävä sosiaaliturvasopimuksissa tarkoitettu lähetetyn työntekijän todistus, jonka antaa asianomainen ulkomaalainen vakuutuselin. Jos työntekijä kuitenkin solmii työsopimuksen suomalaisen työnantajan kanssa, hän ei ole tässä työssä sosiaaliturvasopimuksen tarkoitama lähetetty työntekijä vaan häneen on edellytysten täyttyessä sovellettava TaEL:a. Sosiaaliturvasopimusten sisällöstä ja käytännön toimenpiteistä saa tarkempia tietoja Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasiain jaostosta.

Suomi on tehnyt sosiaaliturvasopimuksen Pohjoismaiden, Saksan liittotasavallan sekä Ison Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa. Espanjan, Itävallan ja Sveitsin kanssa tehtyjen sopimusten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 1986 aikana.

1.4.3 Työsuhde vai yrittäjätoiminta

Henkilö saattaa ulkomaisen lainsäädännön tai oikeuskäytännön mukaan työskennellä olematta työsuhteessa. Tällaisen henkilön työskentelyä on kuitenkin Suomessa tehdyn työn osalta tarkasteltava Suomen lain mukaan. Rajanveto yrittäjyyden ja työsuhteen välillä tapahtuu siten samojen periaatteiden mukaan kuin vastaavaa työtä tekevien suomalaisten osalta.

2. TaEL:n SOVELTAMINEN ERI AMMATTIRYHMIIN

TaEL-ammattiryhmiin kuuluvien työnimikkeiden mukainen työ voi vain tietyin edellytyksin tulla vakuutettavaksi TaEL:n mukaisesti. Lain soveltamisalaa rajattaessa on ensin suljettava ulkopuolelle sellainen tietyn työnimikkeen mukainen työ, joka tehdään itsenäisenä yrittäjänä. Tämän jälkeen TaEL:n mukaan voidaan vakuuttaa vain alle vuoden pituiseksi tarkoitetut työsuhteet.

Tulkinnallisissa tapauksissa Eläketurvakeskus (osoite: Opastinsilta 7, 00520 HELSINKI, PL 11, 00521 HELSINKI puh. (90) 1511) voi antaa eläkelakien soveltamista koskevan lausunnon tai asianosaisen hakemuksesta ratkaista soveltamisasian valituskelpoisella päätöksellä. Näitä voi pyytää työnsuorittaja, työnteettävä tai eläkelaitos, jota soveltamisasia koskee.

2.1. Muusikot

2.1.1 Määrittely

Muusikolla tarkoitetaan jonkin instrumentin soittajaa sekä laulajaa. Muusikon työksi katsotaan myös musiikin sovittaminen. Musiikin esittämisenä pidetään niin kevyen kuin hengellisen ja klassisen musiikin esittämistä. Laulajana pidetään niin oopperalaulajaa kuin tanssiorkesterin solistia. Myös kuoron jäsen on tässä tarkoitettu muusikko. Myös taustakuorossa laulaminen voi tulla lain soveltamispiiriin. Soittajan ja laulajan lisäksi muusikkona pidetään orkesterinjohtajaa ja kapellimestaria sekä kuoron johtajaa.

2.1.2 Esiintymispaikalla ei merkitystä

Muusikon työnä pidetään mm. soittamista tai laulamista teattereissa, konserteissa, ravintoloissa, huvitilaisuuksissa, illanvietoissa, kokouksissa, kesätapahtumissa tai yksityistilaisuuksissa. Esiintymisenä pidetään myös radio- ja televisioesiintymisiä, levyäänityksissä soittamista ja laulamista sekä elokuvamusii-kin tai mainoskuvissa tarvittavan musiikin esittämistä äänitystä varten.

2.1.3 Sävellys-, sovitus- ja nuottienkirjoitustyö

Sävellys- ja sovituspalkkiot eivät yleensä ole työsuhteessa tehdystä työstä saatua palkkaa, vaan tällainen työ tapahtuu yrittäjäasemassa. Kuitenkin silloin, kun musiikin sovittaminen tai säveltäminen liittyy kiinteästi TaEL-työsuhteeseen siten, että työ kokonaisu-

nessaan voidaan katsoa työsuhteessa tehdyksi, myös sävellys- ja sovitustyö sisältyvät muusikon TaEL-työhön. Näin menetellään silloin kun sama henkilö säveltää, sanoittaa ja esittää eikä eri töitä voida erottaa toisistaan. Tällöin työskentelyä on tarkasteltava yhtenä kokonaisuutena ja vakuutettava TaEL:n mukaan. Kun henkilö vain säveltää tai sovittaa, hän työskentelee itsenäisenä yrittäjänä ja kuuluu YEL:n piiriin. Pelkkä nuottien kirjoittaminen jää TaEL:n soveltamisen ulkopuolelle. Toisin voi kuitenkin olla silloin, kun nuottien kirjoittaminen liittyy osana TaEL-työsuhteessa tehtyyn työhön.

2.1.4 Avustavat työntekijät

Musiikkia esitettäessä tai taltioitaessa taustalla työskentelee lähinnä teknisissä tehtävissä henkilöitä, joiden tehtävänä on huolehtia esityksen teknisestä toteutuksesta. Tällainen työ on voitu tehdä myös ennen varsinaista esitystä. Näiden henkilöiden osalta voidaan soveltaa seuraavaa yleisohjetta. Muusikkona ei pidetä äänittäjää tai työntekijää, joka yleisölle tarkoitetun musiikkiesityksen kestäessä säätelee tai muuttaa äänien, valojen, muiden tehosteiden tai lavasteiden osuutta esityksessä eikä myöskään henkilöitä, joiden tehtävänä on esityksessä tarvittavien soittimien, lavasteiden ja äänitehosteiden ynnä muiden tarvikkeiden kuljettaminen, asentaminen esityspaikalle ja sieltä purkaminen (roudarit).

2.1.5 Vakuuttaminen

Muusikot työskentelevät yleensä työsuhteessa. Jos muusikko on itse tehnyt suoraan tilaisuuden järjestäjän kanssa sopimuksen esiintymisestä, on vakuutusmaksuvelvollisuus tilaisuuden järjestäjällä. Silloin kun esiintymisestä sopii ohjelmatoimisto muusikon puolesta, on muusikon työnantajana ohjelmatoimisto, jolla on vakuutusmaksuvelvollisuus.

Muusikot voivat myös työkontana sitoutua tekemään työtä yhteisesti. Työkuntaa edustaa työnantajaa (tilaisuuden järjestäjää) kohtaan se työkontan edustajista, joka on valittu etumieheksi, kuten orkesterin johtaja. Tällöin syntyy työsuhte työkontan kunkin jäsenen ja työnantajan välille. Myös kuoro voi esiintyä työkontana. Jos kuoron esiintymisestä maksetaan korvaus esim. yhdistykselle ja yksityiset esiintyjät jäävät palkkiotta, kysymys ei ole TaEL-palkasta, josta olisi suoritettava vakuutusmaksu.

Muusikko voi toimia myös itsenäisenä yrittäjänä, jos hänellä on tätä toimintaa varten oma yritys, joka tekee sopimukset esiintymisistä. Muusikon ja hänen yrityksensä välisessä suhteessa työsuhteen ja yrittäjyyden rajanveto suoritetaan TEL:n 2 §:n 6 momentin mukaisesti. Mainitun yrityksen on huolehdittava palveluksessaan olevien muusikkojen TaEL-maksuista.

2.2. Näyttelijä, tanssija tai muu esiintyvä taiteilija taikka ohjaaja, dramaturgi, koreografi, pukusuunnittelija tai lavastaja

Myöskään tämän ammattiryhmän työtä ei ole rajattu koskemaan pelkästään teatteria, vaan työtä voidaan tehdä muunkinlaisten esitysten yhteydessä. TaEL voi tulla sovellettavaksi aina silloin kun työ tehdään alle vuoden kestävässä työsuhteessa.

2.2.1 Määrittely

Näyttelijänä pidetään henkilöä, joka esiintyy jossain roolissa tai jolla on esityksessä sellainen osa- tai avustajan tehtävä, jossa on riittävä esityksellinen tai taiteellinen panos, eikä hän sen vuoksi ole kohdassa 2.2.2. tarkoitettu avustava henkilö. Näyttelijä voi esiintyä mm. teatterissa, radiossa, televisiossa, mainoskuvauksissa, elokuvien valmistuksessa, messuilla ja näyttelyissä sekä erilaisissa huvitilaisuuksissa, illanvietoissa ja kokouksissa.

Tanssijaksi katsotaan henkilö, jonka esiintyminen yksin tai yhdessä toisten kanssa baletissa, teatterissa tai muussa esityksessä tapahtuu pääasiassa tanssimalla.

Ohjaajat, dramaturgit, koreografit, pukusuunnittelijat ja lavastajat ovat henkilöitä, jotka osallistuvat taiteellisten esitysten valmisteluun ja toteuttamiseen. Lavastajalla tarkoitetaan myös ääni- ja valaistussuunnittelijaa.

Muuna esiintyvänä taiteilijana pidetään mm. taikuria, akrobaattia, imitaattoria, jonglööriä, koomikkoa, mannekiinia, valokuvamallia, juontajaa ja diskojuontajaa. Myös varsinaisen esiintyjän avustaja, jonka työssä luovan taiteellisen toiminnan osuus on ratkaiseva, voi olla tässä tarkoitettu henkilö, kuten esimerkiksi taikurin apulainen.

Teatteri- ja oopperaesityksissä sekä myös elokuvan valmistuksessa mukana on varsinaisten esiintyjien lisäksi avustajia etenkin joukkokohtauksissa. TaEL ei koske näitä henkilöitä, jos heillä ei ole esityksessä

varsinaista roolia eikä sellaista osa- tai avustajan tehtävää, jossa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on oleellinen. Pelkkä mukanaolo tai vähäinen esityksellinen osuus ei riitä.

2.2.2 Avustavat työntekijät

Erilaisten esitysten valmistelemiseen osallistuvien avustavien henkilöiden osalta ammattinimikkeet on säädetty tarkasti, joten luetteloon kuulumattomat, kuten lavasterakentajat, puvusto-ompelijat, puvustajat, kampaajat ja maskeeraajat jäävät TaEL:n ulkopuolelle riippumatta työhön liittyvästä taiteellisuuden ja esityksellisyyden osuudesta. Sama koskee valojen ja äänitehosteiden hoitajaa ja muuta teknistä henkilöstöä. Myös esimerkiksi sirkusten ja huvipuistojen työntekijöistä tekniset ja avustavat henkilöt jäävät TaEL:n ulkopuolelle.

2.2.3 Kesä- ym. kausiluonteiset tapahtumat ja esitykset

Esimerkiksi kesäteattereiden, kausiluonteisten huvipuistojen, erilaisten musiikki- ja muiden tapahtumien palveluksessa olevat näyttelijät, tanssijat, ohjaajat, dramaturgit, koreografit, pukusuunnittelijat ja lavastajat kuuluvat työsuhteessa ollessaan yleensä TaEL:n piiriin.

2.2.4 Vakuuttaminen

Näyttelijät, tanssijat ja ohjaajat työskentelevät pääsääntöisesti työsuhteessa. Kun kysymyksessä on harrastajavoimin toimiva teatteri, TaEL-maksun suorittaminen määräytyy samalla tavoin kun harrastajakuoron osalta eli jos kuoron yksityinen jäsen ei saa palkkiota, ei TaEL-maksua suoriteta.

2.3. Sanoma- tai aikakauslehden toimittaja tai toimituksellinen avustaja taikka muun painomenetelmällä aikaansaadun teoksen valmistaja

TaEL koskee sanoma- ja aikakauslehtialaa sekä muulla painomenetelmällä aikaansaadun teoksen valmistajan osalta myös muita graafisen teollisuuden aloja, kuten kirjapainoalaa.

Sanoma- ja aikakauslehtialaan katsotaan TaEL:a sovellettaessa kuuluvan varsinaisten sanomalehtien toimitamisen lisäksi sanomalehteä harvemmin ilmestyvien sanomalehtityyppisten lehtien kuten paikallislehtien tekeminen. Myös ilmaisjakelulehdet ja henkilöstölehdet luetaan mukaan. Aikakauslehtien ryhmään luetaan myös erikoisaikakauslehdet, asiakaslehdet ja muut

yleisölehdet. Lisäksi luetaan mukaan erilaiset pienryhmälehdet, joita valmistetaan ja markkinoidaan rajoituille intressiryhmille. Näitä ovat ammattilehdet, tiede- ja taidelehdet, mielipidelehdet, uskonnolliset lehdet, liikelehdet, jäsen-, järjestö- ja harrastelehdet sekä viralliset lehdet.

2.3.1 Määrittely

Sanoma- ja aikakauslehden toimittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka laatii erilaisia artikkeleita ym. sanoma- ja aikakauslehtiin. Lehden varsinaiseen toimittajakuntaan kuuluvien lisäksi toimittajiksi katsotaan muut artikkelien kirjoittajat, kirjallisuuden ja muun kulttuurialan arvostelijat sekä kirjeenvaihtajat. Sanoma- ja aikakauslehden toimituksellisia avustajia ovat mm. taittajat, kuvittajat ja taiteilijat, jotka vaikuttavat painotuotteen ulkoasuun. Nämä ovat samoja henkilöitä, joilta edellytetään työssä taiteellista panosta ja jotka esimerkiksi kirjapainoalalla tulevat tämän ammattiryhmän piiriin muun painomenetelmällä valmistetun teoksen valmistajina. Lehtikuvaaja on kohdassa 2.6 tarkoitettu valokuvaaja. Lehtikuvaajan, jolla ei ole toiminimeä tai omaa yhtiötä, osalta työsuhteen olemassaoloa tarkasteltaessa voidaan yleensä soveltaa samoja periaatteita kuin toimittajaan ja toimitukselliseen avustajaan.

Muun painomenetelmällä aikaansaadun teoksen valmistajia ovat mm. kirjojen, erilaisten esitteiden, mainosten, julisteiden yms. valmistukseen osallistuvat graafikot, taittajat ja kuvittajat.

2.3.2 Vakuuttaminen

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan muita kuin lehden vakituisessa palveluksessa olevia henkilöitä on yleensä pidetty yrittäjinä eläkelakeja sovellettaessa. Kuitenkin eräissä tilanteissa, joissa työskentely on ollut säännöllistä ja tiheästi toistuvaa ja tehty saman työnteettäjän lukuun, oikeuskäytännössä on päädytty työsuhteen kannalle.

Työsuhteen olemassaoloa selvitettäessä on kiinnitettävä huomiota mm. sopimuspuolten tarkoitukseen, palkanmaksutapaan, vapauteen ja toisaalta rajoituksiin toimia samanaikaisesti muiden lehtien tehtävissä sekä lehtitalon työnjohtoon ja valvontaan.

Toimituksessa työskentelevät toimittajat ovat yleensä lehden vakinaisia työntekijöitä ja saavat säännöllistä kuukausipalkkaa, jolloin he kuuluvat yleensä TEL:n

piiriin. TaEL:n mukaan on vakuutettava lähinnä alle vuoden kestävässä työsuhteessa olevat sijaiset ja kesätoimittajat.

Toimittaja voi toimia myös avustajana, joka työskentelee kotonaan omilla työvälineillään ja saa juttukoh-taisen palkkion. Avustajalla voi olla useita toimek-siantajia. Hän voi avustaa säännöllisesti saman kus-tantajan joko yhtä tai useampaa lehteä, jolloin häntä kutsutaan myös ns. vakinaiseksi avustajaksi. Oikeus-käytännössä ei ole pantu erityistä painoa sopimussuh-teen pitkäaikaisuudelle ja jatkuvuudelle. Jos palkkio maksetaan erikseen jokaisesta toimittajan kirjoitta-masta artikkelista, pidetään toimittajaa yleensä itse-näisenä yrittäjänä.

Erityisesti toimituksellisten avustajien, kuten graa-fikoiden, taittajien, kuvittajien ja taiteilijoiden työoikeudellinen asema on ratkaistava tapauksittain. Aikapalkkaus ja työskentely toimituksen tiloissa viit-taavat työsuhteen olemassaoloon.

Lehti- tai kirjakustantamon palveluksessa työskentelevä tekninen henkilöstö ei kuulu TaEL:n piiriin.

2.4. Radio- tai televisio-ohjelman toimittaja tai kuuluttaja taikka taiteellinen avustaja

Tämän ammattiryhmän osalta laki on laadittu siten, että sen soveltaminen rajautuu koskemaan vain radiossa ja televisiossa työskenteleviä työntekijöitä.

2.4.1 Määrittely

Radio- ja televisiotoimittajat ovat henkilöitä, jotka osallistuvat radion ja television ohjelman tuottami- seen muina kuin teknisinä työntekijöinä. Radio- ja televisiokuuluttajat muodostavat erityisen esiintyvän työntekijäryhmän, joka ei kuitenkaan tee varsinaisen toimittajan työtä. Taiteelliset avustajat (esim. graafikko) osallistuvat ohjelman toimittamiseen ja valmisteluun.

2.4.2 Vakuuttaminen

TaEL:n piiriin kuuluvilla toimittajilla ja kuulutta- jilla ei yleensä ole säännöllistä päivittäistä tai viikoittaista työaikaa. Palkka maksetaan useimmiten työkohtaisesti, ja työajat määräytyvät käsillä olevan työn mukaan. Lain soveltamispiiriin kuuluvat myös määräaikaisilla, alle vuoden kestävillä työsuhteilla aikapalkkaa vastaan työskentelevät ns. kesätoimit- tajat.

Radio- ja televisiotoimittajan työtä on mm. ajankoh-
tais-, paikallis- ja asiaohjelmien, uutisraporttien,
otsikko-ohjelmien, musiikki- ym. viihdeohjelmien,
selostusten (urheilu ja muut selostukset esim. juhla-
tilaisuudet), haastattelujen sekä sarjaohjelmien toi-
mittaminen. Radion ja television kirjeenvaihtajat
ovat myös tässä tarkoitettuja toimittajia, jotka voi-
vat kuulua TaEL:n piiriin. Edellytyksenä on kaikissa
tapauksissa, että henkilöt työskentelevät työsuhtees-
sa.

TaEL:n piiriin kuuluvana työnä ei pidetä yleensä esim.
radiossa tai televisiossa pidettyjä esitelmiä, kat-
sauksia, näytelmän, musiikkiteoksen tai kirjojen esit-
telyjä, keskustelun alustamista, asiantuntijana käy-
tettyjä puheenvuoroja eikä haastatteluja, koska täl-
laisesta työstä puuttuu lain tarkoittama esitykselli-
nen ja taiteellinen panos. Edellä mainituista ohjel-
mista vastaava toimittaja voi kuitenkin kuulua TaEL:n
soveltamispiiriin.

2.5. Kielenkääntäjä, tulkki ja opas

2.5.1 Määrittely

Kielenkääntäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka kääntää
mm. asiakirjoja, erilaisia käyttöohjeita, elokuvia ja
muita äänitteitä sekä muuta kirjallista tai muulla
tavoin taltioitua aineistoa kielestä toiselle.

Tulkilla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii tulk-
kaustehtävissä esim. kansainvälisissä konferensseissa,
kokouksissa, neuvotteluissa ja kahdenvälisissä tapaa-
misissa ja asioitaessa eri viranomaisten kanssa. Myös
viittomakielen tulkki kuuluu tähän ryhmään.

Oppaana pidetään esim. matkailuopasta, museo-opasta
tai muuta vastaavaa opasta.

2.5.2 Vakuuttaminen

Kääntäjä, joka työskentelee kotonaan omilla työväli-
neillään ja laskuttaa työnteettäjää valmiista käännök-
sestä, toimii yrittäjäasemassa, eikä kuulu TaEL:n
soveltamispiiriin. Näille kääntäjille on tunnusomais-
ta työskentely useille työnteettäjille ilman enempää
sidonnaisuutta kehenkään heistä. Kaunokirjallisuuden
kääntäminen voidaan suurelta osin rinnastaa kirjaili-
jan työhön. Oikeuskäytännössä kaunokirjallisuuden
kääntäjät (esimerkiksi suomentajat), jotka työskente-
levät kotonaan omilla työvälineillään ja laskuttavat
työnteettäjää valmiista käännöksestä on katsottu va-

kiintuneesti yrittäjiksi, jotka ovat velvollisia otamaan itselleen YEL-vakuutuksen. Sen sijaan asiakirjojen kääntäjät (ns. tekninen kääntäminen), saattavat useammin olla sellaisessa suhteessa työntekijään, että kysymyksessä voi olla työsuhde.

Televisiolle ja radiolle käännöstyötä tekevät kääntäjät ovat työsuhteessa, jos he käännöstyön lisäksi "ajavat tekstin ulos", avustavat suorassa selostuksessa tai ohjaavat ja miksaavat selostustekstin äänityksen taikka ajoittavat selostustekstin sopimuksen tarkoittamalla tavalla. Jos kääntäjä saa työnsä käännöstoimiston välityksellä, toimisto on vastuussa työstä ja maksaa siitä palkan. Tällöin kääntäjä on työsuhteessa käännöstoimistoon. Käännöstoimisto on velvollinen suorittamaan TaEL-maksut käännöspalkkioista, ellei kääntäjä ole jatkuvassa työsuhteessa toimistoon. Palkkioista on suoritettava TaEL-maksut, vaikka ennakonpidätystä ei suoritettaisikaan esim. sellaisen kääntäjän palkkioista, jolla on ennakoverolippu.

Tulkkien työnantajina voivat olla mm. valtio, kunnat, yhteisöt, yksityiset yritykset ja yksityiset henkilöt. Tulkit työskentelevät yleensä työsuhteessa.

Kielituntien antaminen on opetustyötä ja jää siten TaEL:n soveltamispiirin ulkopuolelle.

Oppaita toimii hyvin erilaisissa tehtävissä. Opastamisen täytyy olla sellaista toimintaa, mitä oppaan työllä yleensä tarkoitetaan. Oppaat työskentelevät yleensä työsuhteessa.

Matkanjohtaja saattaa matkan kestäessä hoitaa myös oppaan tehtäviä. Näin tapahtuu silloin, kun matkalla ei käytetä opastustehtävissä varsinaista opasta. Matkanjohtajaan sovelletaan TaEL:a silloin, kun oppaan työn voidaan katsoa muodostavan pääasiallisen osan työstä.

2.6. Valokuvan tai elokuvan valmistukseen osallistuva kuvaaja, leikkaaja tai taiteellinen avustaja

2.6.1 Määrittely

Valokuvaajalla tarkoitetaan henkilöä, joka tuottaa kuvamateriaalia tavanomaisia valokuvausvälineitä käyttäen.

Elokuvaa valmistettaessa käsiteltävään ammattiryhmään kuuluviksi henkilöiksi on katsottava kuvaajien ja

leikkaajien lisäksi taiteelliset avustajat, joita ovat mm. äänittäjä ja valaistussuunnittelija. Määriteltäessä henkilöä taiteelliseksi avustajaksi erityistä huomiota on kiinnitettävä luovan taiteellisen työn osuuteen.

Valokuvaamisena ei TaEL:n mielessä pidetä röntgen-, lämpö- tai reprovien tai erilaisten valojäljennösten ottamista eikä mikrofilmausta.

Elokuva voidaan tuottaa eri tekniikoilla. Elokuvan kuvaajalla ja leikkaajalla tarkoitetaan myös videotekniikalla vastaavaa työtä tekeviä henkilöitä. Elokuvan kuvaajat ja leikkaajat kuuluvat käsiteltävään ammattiryhmään riippumatta siitä, onko kysymyksessä mainos-, opetus-, taide- tai muun elokuvan tekeminen.

2.6.2 Vakuuttaminen

Valo- tai elokuvaaja, joka työskentelee oman toiminnan tai yhtiön puitteissa, toimii yleensä yrittäjänä. Työnsuorittajan suhde omaan yritykseensä määräytyy kohdassa 2.1.5 tarkoitettulla tavalla. Työsuhteessa toisen palveluksessa työskentelevät kuvaajat, leikkaajat tai taiteelliset avustajat voivat tulla TaEL:n piiriin.

2.6.3 Tekninen henkilöstö

Valokuvan tai elokuvan valmistukseen osallistuva tekninen ja laboratoriohenkilöstö ei kuulu TaEL:n piiriin, sillä tällaisten työntekijöiden työssä luovan taiteellisen työn osuus ei ole ratkaiseva. Lain tarkoittamia taiteellisia avustajia eivät myöskään ole kohdassa 2.2.2. mainittujen avustajien lisäksi mm. kuvaussihteerin ja erilaisten assistenttien työt.

3. VOIMAANTULO

TaEL:a sovelletaan voimaantulopäivästä 1.1.1986 lukien, eikä sillä ole takautuvaa vaikutusta.

1.12.1985 tai tätä ennen alkanut työsuhde kuuluu TEL:n tai julkisten alojen eläkelakien piiriin ja jatkuu eläketurvan järjestelyn osalta entisellään myös TaEL:n voimaantulon jälkeen.

Alle vuoden pituiseksi ajaksi tarkoitettu 1.12.1985 jälkeen alkanut työsuhde on vakuutettava TaEL:n mukaan 1.1.1986 lukien, jota edeltäneeltä ajalta työsuhteesta ei ole suoritettava vakuutusmaksuja minkään lain perusteella.

4. TaEL:N TOIMEENPANO

Jokaisen henkilön ja yhteisön, joka teettää TaEL:n piiriin kuuluvaa työtä, on maksettava työntekijän palkasta ja palkkiosta vakuutusmaksu Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassalle. Sen tehtävistä huolehtii käytännössä LEL Työeläkekassa (osoite: Palkkatilantportti 1, 00240 HELSINKI puh. (90) 15061).

4.1. TaEL-maksun maksaminen

Työnantajan velvollisuus on tilittää vakuutusmaksu kaikesta TaEL:n piiriin kuuluvasta työstä. Kunakin kuukautena maksettujen palkkojen ja palkkioiden osalta vakuutusmaksu on suoritettava seuraavan kuukauden 20. päivään mennessä. Viivästyneille maksuille on maksettava viivästyskorkoa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vakuutusmaksun, jonka määrä vuoden 1986 aikana on alle 24 vuotiaiden osalta 7,3 % ja vuoden 1986 aikana 24 vuotta täyttävien ja sitä vanhempien osalta 12,6 %. LEL Työeläkekassa neuvoo maksun tilityksessä. Lomakkeita saa pankeista ja postista.

TaEL-maksu on maksettava kunkin henkilön osalta erikseen eikä sitä voida suorittaa esimerkiksi useiden esiintyjien ryhmälle maksettavasta kokonaissummasta.

4.2. TaEL-maksun perusteena oleva palkka

Palkka määräytyy soveltuvin osin TEL:ssa säädetyllä tavalla. Eläkkeen perusteena oleva työansio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidättäessä. Lähtökohtana on tällöin ennakoperintälain 4 §:ssä tarkoitettu bruttopalkka. Mainitun lainkohdan mukaan "palkalla tarkoitetaan kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, osapalkkiota sekä muuta etuutta ja korvausta, joka suoritetaan virasta tai toimesta tahi sellaisesta työstä, tehtävästä tai palveluksesta, joka työn tai tehtävän antajalle tehdään korvausta vastaan. Jos työn tai tehtävän suorittaja on tässä toiminnassaan itsenäinen yrittäjä, siitä suoritettavaa korvausta ei kuitenkaan pidetä palkkana. Palkkaan luetaan myös asunto-, ruoka- ynnä muut luontoisedut, jotka arvioidaan rahaksi verohallituksen vahvistamien perusteiden mukaan."

TaEL-palkan ulkopuolelle jäävät kaikki työntekijälle maksettavat korvaukset, jotka eivät ole vastiketta työsuhteessa tehdystä työstä. Esimerkiksi tekijänoikeus- ja uusintapalkkiot eivät ole TaEL-palkkaa. Television ja radion maksamien uusintapalkkioiden osalta myös vakuutusosoikeus on vahvistanut tämän kan-

nan. Myös kaikki kulukorvaukset jäävät palkkakäsittelyn ulkopuolelle.

Esimerkiksi mainoksissa esiintyville näyttelijöille ja muille taiteilijoille suoritettavaa palkkiota on pidettävä TaEL-palkkana kokonaisuudessaan, ellei sopimuksesta tai muusta perusteesta muuta ilmene. Taiteilijalle suoritettu palkkio saattaa sisältää myös muuta kuin TaEL-palkkaa, kuten korvausta siitä, että taiteilija tiettyinä aikoina ei esiinny muissa mainoksissa. TaEL-maksu on suoritettava vain palkaksi katsottavasta osuudesta.

Ennakonpidätys on eräissä tapauksissa suoritettava riippumatta siitä, onko suoritusta pidettävä palkkana. Ennakonpidätys esimerkiksi taiteilijan palkasta ei sinänsä merkitse sitä, että kysymyksessä olisi TaEL-palkaksi katsottava suoritus. Jos palkkio on maksettu itsenäiselle yrittäjälle, ei sitä luonnollisestikaan voida pitää TaEL-palkkana.

Ulkomaalainen Suomessa tilapäisesti esiintyvä taiteilija on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen. Tällaista henkilöä verotetaan lähdeverolain mukaan Suomesta saadusta palkkatulosta. Myös tällaisista ansioista on suoritettava TaEL-maksut, ellei mahdollisesta sosiaaliturvasopimuksesta muuta johdu.

N:o 662

Eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki

Annettu Naantalissa 26 päivänä helmäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tätä lakia sovelletaan työsuhteeseen, jossa työntekijä toimii:

- 1) muusikkona;
- 2) näyttelijänä, tanssijana tai muuna esiintyvänä taiteilijana taikka ohjaajana, dramaturgina, koreografina, pukusuunnittelijana tai lavastajana;
- 3) sanoma- tai aikakauslehden toimittajana tai toimituksellisena avustajana taikka muun painomenetelmällä aikaansaadun teoksen valmistajana;
- 4) radio- tai televisio-ohjelman toimittajana tai kuuluttajana taikka taiteellisena avustajana;
- 5) kielenkääntäjänä, tulkkina tai oppaana; taikka
- 6) valokuvan tai elokuvan valmistukseen osallistuvana kuvaajana, leikkaajana tai taiteellisena avustajana.

Lain soveltamisen edellytyksenä on lisäksi, että 1 momentissa tarkoitetussa työsuhteessa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on ratkaiseva ja että työsuhde on tarkoitettu jatkumaan vuotta lyhyemmän ajan.

Tämä laki ei koske merimieseläkelain (72/56) alaista työsuhdetta eikä yrittäjien eläkelain (468/69) piiriin kuuluvaa toimintaa.

Jos syntyy epäselvyyttä siitä, onko tätä lakia sovellettava tiettyyn henkilöön, ratkaisee asian työn teettäjän tai suorittajan taikka eläkelaitoksen hakemuksesta eläketurvakeskus.

2 §

Työnantajan on kustannettava eläketurva tämän lain piiriin kuuluvalla työntekijälle vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaiselle perhe-eläketurva tämän lain mukaan.

Tässä laissa säädetystä eläketurvasta huolehtii esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa. Eläketurvan ehdot ja perusteet vahvistaa hakemuksesta sosiaali- ja terveystoimiministeriö.

Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassan ohjesääntö annetaan asetuksella. Eläkekassan päätäntävaltaa käyttävät valtuuskunta ja hallitus, joissa puheenjohtajan ohella on varapuheenjohtaja sekä alan työnantaja- ja työntekijäjärjestöillä yhtäläinen edustus. Puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tulee olla vakuustoihintaan perehtynyt henkilö. Valtuuskunnan asettaa eläketurvakeskus, joka valitsee myös hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

3 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijöiden eläkelaisissa (395/61) on säädetty. Työntekijällä on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkettä tämän lain mukaan siitä riippumatta, jatkaako hän 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työansiot tässä laissa tarkoitetusta ansiotyöstä ovat kalenterivuodessa vähintään 540 markkaa. Työansion katsotaan kohdistuvan siihen kalenterivuoteen, jona se on maksettu.

4 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi luetaan jokainen kalenterivuosi, jolta työntekijä on saanut 3 §:n 2 momentin mukaan eläkkeeseen oikeuttavaa tuloa, noudattaen kuitenkin soveltuvin osin vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 6 §:n 1 ja 3—5 momentissa on säädetty.

Työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa otetaan eläkkeeseen oikeuttavana aikana huomioon myös aika työkyvyttömyyden alkamisvuodelta työkyvyttömyyden alkamiskuukautta edeltäneen kuukauden loppuun, mikäli työntekijän ansiotulot kalenterikuukautta kohti laskettuna ovat vähintään 45 markkaa kuukaudessa. Eläkkeikään jäljellä olevaa aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös täydet kalenterikuukaudet eläkeiän täyttämiskuukaudelta ennen eläkeiän saavuttamista.

5 §

Tämän lain mukaisen eläkkeen määrä lasketaan 4 §:n mukaisesti määrättyä eläkkeeseen oikeuttavalta ajalta kalenterivuositain työntekijän asianomaisena vuotena ansaitsemista, työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistetuista työansioista, joiden perusteella on suoritettu vakuutusmaksu tämän lain mukaan.

Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeiän täyttämiseen jäljellä olevan ajan eläkkeen perusteena oleva palkka määrätään soveltaen vastaavasti työntekijäin eläkelain 7 §:n säännöksiä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen niiden työansioiden perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden enintään neljän sellaisen kalenterivuoden aikana, työkyvyttömyyden alkamisvuosi mukaan luettuna, jona vuotuiset työansiot ovat nousseet vähintään 540 markkaan.

6 §

Sovellettaessa työntekijäin eläkelain 8 §:ää tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelakiin perustuvaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava työansio otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkkeen perusteena

olevaa palkkaa valittaessa. Tällöin edellä tarkoitettu työansio määrätään korkeimman tässä laissa tarkoitetun kalenterivuodelta lasketun työansion perusteella.

Jos työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu muu kuin tämän lain mukainen työtai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta on jatkunut sellaisen kalenterivuoden taikka mainitussa momentissa tarkoitettu eläke vähintään kolmen peräkkäisen sellaisen kalenterivuoden ajan, jolta työntekijän tässä laissa tarkoitetut työansiot ovat nousseet vähintään 3 §:n 2 momentissa säädettyyn markkamäärään, lasketaan yhteensovitusperusteiden määräämistä varten tässä laissa tarkoitetut työansiot yhteen vastaavan tässä momentissa tarkoitettun muun lain mukaisen eläkkeen perusteena olevan palkan tai työtulon taikka eläkkeen kanssa työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Tällöin tässä laissa tarkoitettuna työansiona käytetään kysymyksessä olevina kalenterivuosina tällaisessa työssä saatujen työansioiden keskimäärää kuukautta kohden.

7 §

Työnantaja on velvollinen suorittamaan vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen tämän lain piiriin kuuluvasta työstä maksamistaan palkoista soveltamalla sosiaali- ja terveystieteiden vuosittain eläkekassan esityksestä vahvistamaa vakuutusmaksuprosenttia. Tällöin palkka, josta vakuutusmaksu on suoritettava, määräytyy samojen perusteiden mukaan, joita sovelletaan veron ennakkoa pidätettäessä. Vakuutusmaksuprosentti voidaan vahvistaa pienemmäksi niiden työntekijöiden palkoista, jotka kysymyksessä olevan kalenterivuoden päättyessä ovat 24 vuotta nuorempia.

Vakuutusmaksuprosentit on määrättävä niin, että niiden voidaan todennäköinen korkokanta ja muut vakuutustekniset seikat huomioon ottaen olettaa tuottavan tulon, joka riittää kysymyksessä olevana kalenterivuotena eläketurvan järjestämisestä johtuvien tulevien menojen peittämiseen kuitenkin siten, että työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja menoja varten tarvittava maksutulon osa voidaan periä vasta sitten, kun näitä menoja erääntyy maksettavaksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun eläketurvan järjestämisestä johtuvien tulevien menojen peittämiseen tarvittavat varat eläkekassan on kirjattava sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaisesti vakuutusmaksurahastoon.

joka käsittää myös työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut menot, siihen määrään asti kuin eläkekassan ne tulot, joita ei ole käytettävä muihin tarkoituksiin, riittävät mainittujen menojen peittämiseen.

Soveltaessa työntekijäin eläkelain 12 §:ää esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa rinnastetaan työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoitaviin eläkelaitoksiin.

8 §

Jos työnantaja on laiminlyönyt suorittaa tämän lain mukaisen vakuutusmaksun eikä kehoituksen saatuaan eläkekassan määräämässä kohtuullisessa ajassa korjaa laiminlyöntiään, eläkekassa voi hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella määrätä työnantajalle enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun. Vakuutusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä muulta ajalta kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltäneeltä kalenterivuodelta. Eläkelaitoksen määräämä vakuutusmaksu sekä sille suorituksen viivästymisen ajalta enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin mukaan laskettu vuotuinen korko saadaan ulosottaa ilman tuomiota ja päätöstä niin kuin verot ja maksut. Ministeriön määräämä korkoprosentti saa olla enintään 6 prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittama peruskoron korkoprosentti. Peruskoron muutos otetaan huomioon kuitenkin vasta sitä seuraavan kalenterivuoden alusta.

Eläkekassan määräämää vakuutusmaksua ja vakuutusmaksua, jonka suorittamisesta eläketurvakeskus on työntekijäin eläkelain 15 a §:n mukaisesti vapauttanut työnantajan, pidetään tämän lain mukaisen eläkkeen määrää laskettaessa suoritettuina vakuutusmaksuina. Myös sellainen tämän lain piiriin kuuluvassa työssä ansaittu työansio, josta vakuutusmaksua ei enää voida määrätä työnantajan suoritettavaksi, on otettava eläkkeen määrää laskettaessa huomioon ikään kuin vakuutusmaksu olisi suoritettu, jos työansion määrästä esitetään veroviranomaisen todistus tai muu siihen verrattava luotettava selvitys.

Jos työnantaja on yhteisö tai yhtiö, jonka velvoitteista osakas tai yhtiömies vastaa kuin omasta velastaan, voidaan tämän lain perusteella määrätty maksu sekä sille viivästymisen ajalta laskettu korko ulosottaa osakkaalta tai yhtiömieheltä niin kuin edellä 1 momentissa on säädetty.

9 §

Eläkekassan varat on ensisijaisesti sijoitettava työnantajille, joilla on tämän lain piiriin kuuluvia työntekijöitä. Sijoituksista päätettäessä on työnantajan maksamat vakuutusmaksut otettava huomioon.

Sijoitukset on tehtävä silmällä pitäen varmuutta, reaaliarvon säilymistä, tuottoa ja eläkekassan maksuvalmiutta. Sijoitusten vakuutena tulee olla vakuutusyhtiölain (1062/79) 10 luvun 3 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa mainittuja tai niihin laatuun ja varmuuteen nähden rinnastettavia arvopapereita tai sitoumuksia taikka sijoitusta arvoltaan vastaavaa kiinteää omaisuutta tahi eläketurvakeskuksen antama sijoitusluottovakuutus.

10 §

Tämän lain 3 §:n 2 momentissa, 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:n 2 momentissa säädetty markkamäärät tarkistetaan yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten mukaan siten kuin työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

11 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelaisissa on säädetty.

12 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

13 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Eläkkeeseen oikeuttavana aikana ei ota huomioon aikaa ennen tämän lain voimaantuloa.

Oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa voidaan perustaa jo ennen tämän lain voimaantuloa. Eläketurvakeskuksen ja eläkekassan, sitten kun se on perustettu, on ryhdyttävä ennen lain voimaantuloa toimenpiteisiin lain täytäntöönpanoa varten.

Tämän lain 3 §:n 2 momentissa, 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:n 2 momentissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

N:o 663

Laki

työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (235/83), näin kuuluviksi:

8 §

Jos työntekijä on samanaikaisesti vähintään kuusi kuukautta yhdenjaksoisesti kahdessa tai useammassa jäljempänä 4 momentissa tarkoitettuun peruseläkkeeseen oikeuttavassa työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa, lasketaan yhteensovitusperustetta määrättäessä vastaavat eläkkeen perusteena olevat palkat ja työtulot yhteen. Jos työntekijä on välittömästi ennen eläketapahtumaa saanut aikaisemman eläketapahtuman johdosta peruseläkettä taikka muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä ja on vähintään kolmen vuoden ajan ollut samanaikaisesti jäljempänä 4 momentissa tarkoitettuun peruseläkkeeseen oikeuttavassa työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa, lisätään yhteensovitusperustetta määrättäessä tähän työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan liittyvään eläkkeen perusteena

olevaan palkkaan tai työtuloon 10/6 mainitun aikaisemman eläkkeen määrästä. Tämän momentin soveltamisesta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain sekä eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) alaisiin työsuhteisiin taikka ensiksi mainitun lain alaiseen yrittäjätoimintaan on kuitenkin voimassa, mitä mainituissa laeissa on säädetty.

Yhteensovituksessa huomioon otettavat peruseläkkeet ovat seuraavat työ- ja virkasuhteisiin sekä yrittäjätoimintaan perustuvat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet:

- 1) tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke;
- 2) lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain nojalla myönnetty eläke;
- 3) kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin

eläkelaisissa (202/64) säädetyn peruseläketurvan mukainen eläke:

4) valtion eläkelain (280/66) mukainen eläke, laskettuna siten kuin saman lain 10 §:n 1 momentissa on säädetty;

5) Suomen Pankin eläkesäännön nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena;

6) Postipankin eläkelaitoksen eläkesäännön nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena;

7) kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena;

8) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (298/66) nojalla myönnetty 4 kohdassa mainittua eläkettä vastaava eläke:

9) ortodoksisen kirkkokunnan eläkesäännön nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena;

10) maatalousyrittäjien eläkelain vähimmäisehtojen mukainen eläke;

11) yrittäjien eläkelain vähimmäisehtojen mukainen eläke;

12) merimieseläkelain (72/56) mukainen eläke; ja

13) eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain mukainen eläke.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

N:o 664

Laki

valtion eläkelain 2 §:n muuttamisesta

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetussa laissa (326/85), näin kuuluvaksi:

2 §

Tämä laki ei koske palvelusta, joka on alkanut edunsaajan täytettyä 65 vuotta;

palvelusta sinä aikana, joita edunsaaja saa virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella tämän lain taikka muun lain tai asetuksen mukaista vanhuuseläkettä taikka sellaista työkyvyttömyyseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saattamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio;

palvelusta, joka otetaan huomioon merimies-eläkelain (72/56) tai eräiden työsuhteissa olevien

taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) mukaista eläkettä varten; eikä

palvelusta, jossa edunsaajan työansio palveluksesta taikka hänen ollessaan samanaikaisesti kahdessa tai useammassa palveluksessa, niistä yhteensä on keskimäärin alle 90 markkaa kuukaudessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*